

Vedlejší věty příslovečné kauzální/příčinné (Kausalsätze)¹

je označení skupiny vedlejších vět příslovečných, které vyjadřují různé kauzální vztahy k ději věty řídící: příčinu, podmínku, přípustku, důsledek a účel.

Vlastní věty příčinné

uvádějí příčinu, důvod či motiv děje věty řídící. Ptáme se na ně **PROČ/WARUM?**

Nejčastěji bývají uvedeny spojkami **weil** a **da** (protože).

Věty s **weil** stojí častěji až po větě řídící a uvádějí **nový, dosud neznámý důvod** (skutečné odpovědi na otázku **warum?**)

Warum kommt er nicht? (Er kommt nicht), weil er krank ist. (Proč nepřijde? (Nepřijde), protože je nemocný.)

Věty s **da** stojí častěji na začátku souvětí a uvádějí **již známý důvod**.

Da er ja krank ist, kann er nicht kommen. (Protože je nemocný (všichni to vědí), nemůže přijít.)

Příčinu/důvod lze vyjádřit i **druhou větou souvětí souřadného**, ve které se užívají spojky **denn** (nebot'), příp. **nämlich** (totiž, vždyť).

Er kommt nicht, denn er ist krank (přímý pořádek slov) (Nepřijde, nebot' je nemocný.)

Er kommt nicht, er ist nämlich krank (nämlich stojí vždy až za slovesem). (Nepřijde, je totiž nemocný.)

Vedlejší věty podmínkové

uvádějí podmínku děje věty řídící. Ptáme se na ně **ZA JAKÝCH PODMÍNEK/UNTER WELCHEN BEDINGUNGEN?**

Nejčastějšími spojkami jsou: **wenn, falls, sofern** (když; jestliže; v případě, když; pokud):

Wenn/Falls/Sofern ich Glück habe, bestehe ich die Prüfung. (Když/Pokud mám štěstí, udělám zkoušku.)

¹ Popisy kauzálních vět jsou zde poněkud zjednodušeny. Podrobněji se tyto věty probírají na vyšším stupni pokročilosti.

Velmi často se vedlejší věty podmínkové používají **beze spojky**. Stojí před větou řídicí a začínají určitým slovesem:

Habe ich Glück, bestehe ich die Prüfung. (Když/Jestliže/Pokud mám štěstí, udělám zkoušku. V češtině bezespojkové vedlejší věty nemáme.)

Podle charakteru podmínky rozlišujeme:

- **reálnou podmínku** (šance, že se děj uskuteční, tj. podmínka bude splněna, je poměrně vysoká). Sloveso je **v oznamovacím způsobu**:

Wenn/Falls/Sofern ich Glück habe, bestehe ich die Prüfung. (Když/Jestliže/Pokud mám štěstí, udělám zkoušku.)

Habe ich Glück, bestehe ich die Prüfung. (Když/Jestliže/Pokud mám štěstí, udělám zkoušku.)

- **nereálnou podmínku** (šance, že se děj uskuteční, tj. podmínka bude splněna, je malá). Sloveso je **v konjunktivu**. Typ konjunktivu určuje čas děje:
 - podmínka přítomná - sloveso v konjunktivu préterita, zejména u sloves *haben, sein, werden* a u způsobových sloves: tvary *hätte, wäre, würde, dürfte, könnte, möchte, müsste, sollte, wollte*; u ostatních sloves *würde* + infinitiv:

Wenn/Falls/Sofern ich Glück hätte, würde ich die Prüfung bestehen.

Hätte ich Glück, würde ich die Prüfung bestehen.

(Kdy-/Pokud bych měla štěstí, udělala bych zkoušku. - v češtině kondicionál přítomný = Nemám (zatím) štěstí ani zkoušku, uvidíme...)

- podmínka minulé – sloveso v konjunktivu plusquamperfekta: *ich hätte/wäre + přičestí minulé* (Partizip II)

Wenn/Falls/Sofern ich Glück gehabt hätte, hätte ich die Prüfung bestanden.

Hätte ich Glück gehabt, hätte ich die Prüfung bestanden.

(Kdy-/Pokud bych byla (bývala) měla štěstí, byla bych (bývala) udělala zkoušku. - v češtině kondicionál minulý² = Neměla jsem štěstí, zkoušku jsme neudělala)

Wenn ich es gewusst hätte, wäre ich nicht hingegangen.

² Kondicionál minulý je v současné češtině vnímám jako hyperkorektní a bývá často nahrazován kondicionálem přítomným i pro minulé děje: *Kdy-/Pokud bych měla štěstí, udělala bych zkoušku. = Neměla jsem štěstí, zkoušku jsme neudělala.*

*Hätte ich es gewusst, wäre ich nicht hingegangen.*³

(Kdybych to byla věděla, byla bych tam nechodila.)

Vedlejší věty přípustkové (Konzessivsätze)

Věta vedlejší uvádí **příznivý předpoklad** pro uskutečnění děje věty řídící, PŘESTO k tomuto ději **nedojde**:

Obwohl sie drei Wochen gelernt hat, hat sie die Prüfung nicht bestanden.

(Přestože se tři týdny učila, neudělala zkoušku.)

nebo

Věta vedlejší uvádí **nepříznivý předpoklad** pro děj věty řídící, PŘESTO k tomuto ději **dojde**.

Obwohl es den ganzen Tag geregnet hat, haben wir einen Ausflug gemacht. (Ačkoliv celý den pršelo, šli jsme na výlet.)

Přípustkové věty mohou mít rozličné formy⁴. Nejčastější spojka je **obwohl** (ačkoliv, přestože, třebaže, i když).

Přípustkový vztah lze vyjádřit i prostřednictvím **souvětí souřadného** (viz kapitola o souvětí souřadném – Satzverbindung). Nejčastější spojka je **trotzdem (přesto)**:

Es hat den ganzen Tag geregnet, trotzdem haben wir einen Ausflug gemacht. Es hat den ganzen Tag geregnet, wir haben trotzdem einen Ausflug gemacht. (Pršelo celý den, přesto jsme šli na výlet.)

Vedlejší věty důsledkové (Konsekutivsätze)⁵

uvádějí **důsledek** děje věty řídící. Stojí za větou řídící.

Jsou uvedeny spojkou **sodass (takže)** nebo spojkou **dass**, pokud ve větě řídící stojí **so**, příp. **solch_ (tak/tak_..., že)**⁶:

³ Bezspojkové/Neuvedené věty podmínkové jsou i díky symetrické struktuře věty vedlejší a řídící velmi produktivní.

⁴ S těmito formami se seznámíte na vyšším stupni pokročilosti.

⁵ Problematika konsekutivních konstrukcí je zde také poněkud zjednodušena.

⁶ Analogie s češtinou

Er hatte große Schmerzen, sodass er nicht einmal gehen konnte.

(Měl velké bolesti, takže ani nemohl chodit. = zdůraznění důsledku)

Seine Schmerzen waren so groß, dass es nicht einmal gehen konnte.

(Jeho bolesti byly tak velké, že ani nemohl chodit. = zdůrazněna síla bolesti)

Er hatte solche Schmerzen, dass er nicht einmal gehen konnte.

(Měl takové bolesti, že ani nemohl chodit. = zdůrazněny bolesti)

Důsledkový vztah lze vyjádřit i prostřednictvím **souvětí souřadného** (viz kapitola o souvětí souřadném – Satzverbindung).

Nejčastějšími spojkami jsou: **deshalb ((a) proto)**, **darum (proto)**, **deswegen (kvůli tomu)**, **daher (proto)**, **infolgedessen (v důsledku toho)**, **also (tedy, a tak. takže)**:

Er hatte große Schmerzen, deshalb/deswegen/darum... konnte er nicht einmal gehen.

(Měl velké bolesti, proto/tažke ani nemohl chodit. = zdůraznění důsledku)

Vedlejší věty účelové (Finalsätze)

uvádějí, **za jakým účelem** probíhá děj věty řídicí.

Jsou většinou uvedeny spojkou **damit**⁷ (aby):

Er geht zum Arzt, damit er wieder gesund wird. (Jde k lékaři, aby se zase uzdravil.)

Ich helfe dir, damit du es schaffst. (Pomohu ti, abys to zvládla.)

Při shodě podmětu věty řídicí s implicitním podmětem vyjádření účelu je preferována infinitivní konstrukce s **um...zu + INF**:

Er geht zum Arzt, um wieder gesund zu werden. (Jde k lékaři, aby se zase uzdravil.)

⁷ Méně zřetelně i spojkou *dass*.